
A 12 évfolyamos iskola programja az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában

RÉZ GÁBORNÉ

Úgy gondoljuk, hogy a megfelelő mennyiségű, nem túlterhelő, játékos elemekkel tarkított, önmaga iránti igényességre nevelő, a munka tisztelőt kialakító tanulás döntő fontosságú a gyermek további tanulmányai szempontjából. A túlterhelt gyermek felületesse válik, ott lazít ahol tud, mert annyi stresszhatás éri, hogy természetesen védekezik. Az első négy esztendőben különösen fontos a kevesebb-több elve alapján a precízen teljesíthető, elmélyült, minőségre törekvő tanulási morál kialakítása.

Összefoglalás az alsótagozat koncepciójáról

Az iskolai tanulmányok első négy évében szilárd alapismereteket szeretnénk kialakítani a gyermekekben. A cél egyfelől a biztos számolási készség, folyékony, megfelelő szövegértéssel, hangsúlyozással történő hangosolvasás, igény az irodalmi művek, mesék olvasására, szépen formált írás és a helyesírás alapvető ismerete, másrészt, hogy mozgásra, testedzésre igényt tartó, éneklést, zenét kedvelő, kommunikatív gyerekeket „neveljünk ki”.

Meg kell, hogy ismerjék a tanulás koruknak megfelelő módszereit, a gyakorlás szükségességét. Módszeresen fejlesztjük kézügyességüket is.

Mindent olyan lényegesnek és a gyermek számára feltétlenül elsajátítandónak látjuk, hogy egyéssel (pl. idegennyelv-tanulás) nem terheljük. Az idegennyelv tanulását 10 éves korban kezdjük. (Eredményeink azt mutatják, hogy elegendő ebben a korban kezdeni.)

Szükséges a gyermek számára a megfelelő időt biztosítani a játékokra, a gondtalan gyermekkor élvezetére.

Az egyes tantárgyak közül a beszéd- és értelemgyakorlat, és a természetismeret tárgy tanítását emelem ki. Az első és a második osztályban a beszéd- és értelemgyakorlat keretében a ház, a lakás, az otthon, a kert megismerése (rendrakás, takarítás, berendezés stb.), majd az iskola történetének, földrajzi helyének, az iskola környékén lévő nevezetes épületeknek, szobroknak stb. felfedezése következik.

A második osztályban bemutatjuk, hol helyezkedik el hazánk Földünkön, megismertetjük velük, hogy az egyes országokban milyen népek élnek. Ehhez kapcsolódik a kézimunka tanítása is, mert pl. az indiánokról tanultakhoz a ruházatuk, lábbelijük, toldiszeik elkészítése is hozzátartozik.

A harmadik osztályos természetismeret egyszerű kísérletek formájában a mindennapi életben hasznosítható tudnivalókkal látja el a gyerekeket. (Szűrés, palánta ültetése, a növény felnevelése, keményítő készítése burgonyából, savanyúság készítése, a helyes állattartás, egyszerű kísérletek vöröskáposztával — sav, lúg fogalma stb.) Megismerik hazánk természetvédelmi területeit a, védett állatokat, növényeket. Cél: a természet szeretetére, tisztelőre, védelmére, a helyes táplálkozásra, egészséges életmódra szoktatni a gyerekeket.

Nevelési szempontból fontos, hogy az alsó tagozatos kisdíjakat a nyolcosztályos és a hatosztályos gimnázium 10-14 éves kor tanulói korrepetálják a napköziben. Ők segítenek a közösségi rendezvények összeállításában is.

Délutánonként a Szent István Zeneiskola tanárai iskolánkban tartanak órákat, melyre nagy számban járnak alsó tagozatosaink. Ennek is köszönhető, hogy az 1-4. osztályosok kórusa az iskola egyik énektanárának vezetésével igen sikeresen működik, pl. iskolai ünnepélyeken az iskolai kórusal együtt szerepel.

A testnevelő tanárok délutánonként külön mozgási lehetőséget biztosítanak a testedzést igénylő gyermekek számára. A *Vadrózsa* együtessel kialakított kapcsolatunk révén gyermekeink rendszeresen járnak néptánc órákra.

A matematikából tehetséges gyermekekkel szakkör keretében (Észkerék) matematika szakos vezető tanár foglalkozik. Ezen kívül „Kis természettudós” szakkör is működik, ahol a természettudomány iránt érdeklődő gyermekek találnak tartalmas elfoglaltságot.

A „Bibliaismeret” szakkör a Bibliában olvasható történeteket dolgozza fel, azok morális tanulságait elemzi. Igen jól használható munkatankönyvszerű segédanyagot szerkesztett hozzá *Frittmann Lászlóné* tanító, a Bibliaismeret tantervének összeállítója.

A 10-12 éves korosztály programjának tapasztalatai iskolánkban*

Tanterveink alapján az első két év a gimnázium előkészítő szakasza. Célja négy év elemi, alapfokú tanulmányainak a megerősítése, másrészt az önálló tanulási stratégiák elsajátíttatása diákjainkkal. A 6-12 éves kor közötti iskolai első hat év egy korszakként fogható fel tanterveink alapján, melyből a 8 osztályos gimnázium első két éve azért minőségi ugrást is jelent, átvezet a „nagygimnázium” tanulmányokhoz.

Milyen feladatok, célok megvalósítását tűztük magunk elé?

Az olvasás megszerettetésével, az önművelés igényének kialakításával párhuzamosan a kreativitás és a kommunikációs készség fejlesztése az általános cél. Mindezek feltételezik (a logikus gondolkodás, az ok-okozati összefüggések felismerésével, a gyakorlati tapasztalatokból levonható elméleti következtetések révén) az absztrakt gondolkodás kialakítását.

Etikai nevelési céljaink egy részének megvalósítását is igyekeztünk a tantervi anyagon keresztül közvetíteni. Erre vonatkozóan a szakmai bírálatokból idézek:

Irodalom órai tapasztalatok: „Az elképzelések és a látott órák igazolták: középpontban áll az olvasóvá nevelés. Műértő, műélvező az oktatás (irodalmi nevelés) szemlélete, s ez jó arányokban valósul meg az értelmi és az érzelmi megközelítések tekintetében is.” (Dr. *Széplaki György* metodikus, ELTE, TFK)

A társadalmi ismeretek tárgya elsőséves programja (falusi- és városi életmódtörténet) alkalmas a hazafiságra, hazaszeretetre nevelésre, a közösségi létnek, egymás segítése szellemének elfogadtatására. A második év programja (különböző civilizációk megismerése, felfedezésének története) a másság elfogadásának tiszteletére nevel.

A társadalmi ismeretek tantárgy értékelésében olvashatjuk a következőket: „Az óra üveggarangja alatt a szellemi kalandozás, a gondolkodás, a tudás együttes örömeit láthatott, az egymásra kíváncsiság őszinteségét és türelmét, azt a szellemi készenléti állapotot, ami a mély érdeklődésből következik és az ügyről szól.” „A kísérleti anyagban nagyon sok tanári-gyermeki kutatómunka van, attól él-lélegzik ez az ismeretkör így.” (Dr. *Gelencsér Katalin* művelődéstörténeti tanár, ELTE, BTK)

A tantervi programok tervezésekor minden igyekezetünkkel azon voltunk, hogy a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelő tananyagkijelölést végezzünk. Tapasztalataink szerint törekvésünk sikerrel járt. A humán tárgyakban a forrásmunkák elemzése, gyűjtőmunka, múzeumlátogatások, irodalmi alkotások létrehozása, a termé-

*Ez a korosztály iskolánkban a nyolcosztályos gimnázium első

szettudományokban a tapasztaláson, megfigyelésen, kísérletezésen alapuló tudásszerzési forma dominált.

A természetismeret tanításáról: „A félév során sok olyan feladat szerepel, amelyben a felvetett probléma megoldásához a tanulónak meg kell terveznie és el kell végeznie a kísérletet. E módszer előnye, hogy felkelti a gyerekek érdeklődését, biztosítja aktív részvételét az ismeretszerzésben, de ami ennél is fontosabb, jelentősen fejleszti a szellemi és manipulatív problémamegoldó készséget.” (Dr. *Rózsahegyi Márta* metodikus, ELTE, TTK)

Az angol az első idegennyelv, melyet a gyerekek tanulnak. Két csoportban tanulják, tudásszint szerinti elosztásban alakítva ki a csoportokat. A tanmenetek is egy kezdő és egy álközéps szintre készültek. A tanítás a beszédközpont, kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó nyelvtanulás. Ez magával vonja a szerepjátékok, szituációs játékok gyakori alkalmazását, mely szintén illeszkedik általános nevelési célkitűzéseinkhez.

A latin nyelvet fakultatív tárgyként iktattuk be a harmadik évtől. Nagyon szívesen, lelkesen tanulták a gyerekek a latin nyelv kultúrtörténeti vonatkozásait is.

A matematikát az első két évben az egész osztály együtt tanulta heti öt órában. Feszített munkatempó, de ugyanakkor a „játékos elemek” gyakorisága is jellemezte az órákat. Igen szép eredményeket értek el különböző versenyeken, valamint a szegedi vizsgaközpont által összeállított feladatok megoldásában is. (Általános teljesítményük 93,3 % lett.) Harmadiktól két csoportban fogják tanulni a matematikát. Az egyik csoportba a tantárgy iránt affinitást mutató, a másikba a matematika iránt kevésbé fogékony gyerekek kerülnek.

A 12 éves kori vizgák

Meglehetősen sok tépelődés, aggodalmaskodás előzte meg a második év évvégi vizsgarendjének kialakítását. Nem szerettük volna felesleges stresszhelyzeteknek kitenni a gyermekeket, sem évvégi jegyeket feltüntetni a vizsgaeredményeket, hiszen ez az érdemjegy egy hosszabb periódus munkáját értékeli, a vizsga pedig egy, az adott szituációban nyújtott teljesítményt.

A bizonyítványba tantárgyanként a következő értékeléssel vezettük be a vizsgaeredményeket:

Kiválóan megfelelt

Jól megfelelt

Megfelelt

Matematika: a tanulók a szegedi vizsgaközpont által kidolgozott feladatsort oldották meg *Pálmay Lóránt* vezető szakfelügyelő jelenlétében.

Magyar nyelv és társadalmi ismeretek tárgyakból összevont vizsgát tartottunk.

Természetismeret tárgy feladatsora kísérletekből és a hozzájuk kapcsolódó kérdésekből állt.

A záróvizgák kellemes, hangulatos részét jelentette az iskola frekventált helyén, a földszinti folyosón rendezett kiállítás, mely a II.G tanulónak kézműves óráin készített agyagfiguráit, kerámiáit, szötteseit, bőrmunkáit, valamint rajzaikat mutatta be. Ezt a szülők is megtekintették, valamint részt vettek egy ének-zene és testnevelés „vizsgaórán”.

Nyilvánvalóan a vizsgáztatás módja az életkor függvényében változni fog. A 12 éves korosztály számára az előbb leírt formát találtuk legalkalmasabbnak a valós teljesítmények mérésére, illetve a meghatározott időre való „formába lendülésre”, a vizsgaszituációhoz való szoktatásra.

Szóbeli szereplésre évközben számos alkalommal volt lehetőségük a tanítási órákon kívül is. (pl. osztályszínpadok vetélkedője, prózamondó és szavalóversenyek, ünnepélyek.)

Mellékelem néhány szakértő véleményét a gyakorlati kivitelezés tapasztalatait illetően magyar nyelv és irodalom, társadalmi ismeretek, természetismeret tárgyakból.

A 10-12 éves korosztály iskolaközösségi életét a 14-18 éves nagygyimnazisták és tanárszakra járó volt „radnótis” diákok szervezik. Mindig jó ötletekkel, versenyszerű feladatok, kreativitást növelő megoldási lehetőségeivel biztosítják az osztályok aktív részvételét.

Ugyancsak a nagyobb diákok vagy valamelyik, magyar nyelvet tanító kolléga segítségével rendezzük meg minden évben az Osztályszínpadok Vetélkedőjét, külön a 10-14 éves és külön a 14-18 éves korosztálynak. A felkészítés atmoszférájának igazi, a szellemi

érték megbecslésére nevelő értéke van. Ezen túl a közös próbák ideje alatti közösség-
galakító hatása is hallatlanul fontos nevelési tényező.

Évfolyam	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Tantárgy/ osztály	I.	II.	III.	IV.	V	VI.	VII.	VIII.	össze- sen
Magyar	5	5	5	4	4	3	4	4	34
Társadalmi ismeretek	2	2						1	5
Történelem	–	–	2	2	2	3	3	2	14
1. idegen nyelv	4	4	4	4	4	5	–	–	25
2. idegen nyelv	–	–	–	4	4	4	5	5	22
Latin **			3	2	2	2			9
Matematika	5	5	4	3	3	3	3	3	29
Természetismeret	2	2	–	–	–	–	–	–	4
Fizika	–	–	–	2	3	3	2	–	10
Kémia	–	–	–	3	2	2	–	–	7
Biológia *	–	–	2	2	2	2	2/0	–	7
Földrajz	–	2	2	2	2	–	–	–	8
Rajz + Kézművészet + Számítástechnika **	2	3	3	1	1	2	–	–	12
Művészettörténet			–	–	–	–	2	–	2
Ének	3	2	2	1	1	1	–	–	10
Testnevelés	3	3	3	3	3	3	3	3	24
Informatika			–	1	1	2	–	–	4
Fakultáció			–	–	–	–	8	10	20
Filozófia			–	–	–	–	–	2	2
Osztály- fő nöki ***	1	1	1						
Heti óraszám	27	29	28	31	31	31	32	30	

* A VII. osztályban csak az első félévben van biológia

** Az I. és II. osztályban kézművészetet, a III. osztályban pedig háztartástechnikát tanulnak a rajz tantárggyal féléves váltásban kis csoportban.

A IV. évfolyamon egész tanévben rajzot tanulnak.

Az V – VI. osztályban az első két évhez hasonlóan kis csoportban féléves váltással tanulják a rajzot és a számítástechnikát.

** A IV – VIII. osztályban havi egy klubfoglalkozás keretében.

1. táblázat

A nyolcosztályos gimnázium óraelosztása

12-16 éves korosztály programja

Iskolánkban ez a korosztály nyolcosztályos gimnázium III-VI. és a hatosztályos gimnázium I-IV. osztályait jelenti.

Nyolcosztályos gimnáziumi tanterveinkben a túlterhelések kiküszöbölésére, a heti óraszámok csökkentésére törekedtünk. A kisebb óraszám azért valósítható meg, mert a tantárgyak jellegének megfelelően a tantervek kidolgozásánál lehetőség szerint a spirálításra, a felesleges ismétlések kiküszöbölésére, a rokontárgyak tananyagának összehangolására törekedtünk.

A másik lehetőség az óraszámcsökkentés szaktantárgyi hátrányának eliminálására a csoportbontás. (Ez történt pl. a rajz esetében) Bár az óraszám kisebb, de nem egész osz-

tálya, hanem mindössze 15-18 tanulóval történő foglalkozás intenzívebb volta ellensúlyozza a kisebb óraszámot. Mindez jól megvalósítható a nyolcosztályos gimnáziumi formában. Miért szántuk rá magunkat mégis a hatosztályos gimnázium tanterveinek kidolgozására is? A 10 éves kori felvételi vizsga túl korai szegregációt jelent, és szeretnénk még egy belépési lehetőséget adni a később érő tehetséges gyerekek számára is iskolánkban. Ezt rendkívül fontosnak tartjuk, mivel mint állami iskola ingyenesen, és remélhetőleg megfelelő színvonalon tanítjuk a hozzánk felvett gyermekeket. A jelenlegi helyzetben, amikor biztosított az iskolatípusok pluralitása, a tandíjat szedő intézmények mellett szükséges, hogy az állami iskolák is vállaljanak az átlagtól eltérő, a tehetségevel összefüggő feladatokat. Nyolcosztályos programunk 2+4+2 éves szakaszokra osztható. Ehhez hozzáilleszkedik a hatosztályos koncepció, mely 4+2 éves szakaszokból áll.

Tulajdonképpen a 6-12 éves korra készített tanterveink a 12 évre szóló tanulmányok felét egységesítik, de a 10 osztályos képzés első szakaszaként is megfelelően alkalmazhatók.

Koncepciónk lényegében mindkét iskolatípusra érvényes: a mai kor kívánalmainak megfelelő, nyelvtudással bíró, kreatív, jól hasznosítható tudással rendelkező, az új információkat alkalmazni képes, humánus, harmonikus személyiség kialakítása a cél.

Nem volt szükséges minden tantárgyból új tanterv készítése, mivel a történelem, biológia, kémia, fizika tantárgyak a 8 osztályos gimnáziumban III. ill. IV. évtől lépnek be. Így közös tanterv használható e tárgyakból a 8 és a 6 osztályos gimnáziumban. Ugyancsak használható a 8 osztályos magyar nyelvtan tanterve.

Magyar irodalomból a hatosztályoshoz új tanterv készült. Koncepciójának lényege „az értő befogadáshoz szükséges képességek fejlesztése, az iskola elvégzése után is fennmaradó olvasási szokások és motiváció kialakítása, a felkészítés az önálló kulturális tájékozódásra.” Ez a magyar irodalom tanterv használható a nyolcosztályos gimnáziumban is, III. osztálytól.

Az idegennyelvi program végső célja két nyelvből legalább a középfok nyelvvizsga lehetőségének biztosítása. Az V-VI. osztályos fakultáció révén a nyelvszakos egyetemi vizsgákra való felkészítés, sőt a Certificate of Proficiency (CPE) vagy az amerikai TOEFL vizsgára való reális lehetőség kidolgozását is tervezzük diákjaink számára. (Második nyelvből a nyolcosztályos gimnázium számára tervezett programok használhatóak.) A hatosztályos gimnáziumban a két idegennyelv óraszám a heti 20-20. Az utolsó két év fakultációs lehetősége ezt növelheti. A nyolcosztályos gimnáziumban 25 és 22 óra a nyelvórák száma.

Matematikából is új tantervet dolgoztak ki tanáraink a hatosztályos gimnáziumhoz. Az első évben az egész osztály együtt tanulja a matematikát, majd a második évtől a matematika iránt tehetséget mutató diákok és a tárgyhöz kevésbé fogékonyak külön csoportban fognak tanulni. A nyolcosztályosban harmadiktól tanulnak ilyen csoportosításban.

A matematikára és a többi tantárgyra is érvényes, hogy valóban elsajátítható, tanítható és számonkérhető mennyiségű és minőségű tananyagot szándékozunk megtanítani a gyermekeknek.

Az egyes tárgyak iránt fokozottan mélyebb ismereteket igénylő diákok ezt az utolsó két év fakultációjában kapják meg.

Összehangoltuk a rokortárgyak tanterveit (pl. matematika, fizika, biológia, kémia).

Földrajzból a hatosztályos gimnáziumban a nyolcosztályoshoz hasonlóan igyekeztek a kollégák praktikusán hasznosítható tematikát összeállítani. (Pl. az idegenvezetés szemszögéből is mérlegelve a tananyag-kiválasztást.)

Mindkét gimnáziumi típusban osztályonként változnak a rajz, kézművesség és háztartás-technika csoportban tanított tárgyak, mint ahogyan az órafelosztásnál jelezzük.

A zenét szerető, értő, zenehallgató fiatalokat szeretnénk kibocsájtani iskolánkából. Minden évben rendezünk hangversenyt az iskolában, valamint külföldi kórusok cseréjével is igyekszünk változatossá tenni az iskola zenei életét.

A számítástechnika és informatika tanítása korunkban nélkülözhetetlen. Az alaptanternvi ismeretek elsajátításánál két lehetőség nyílik továbbképzésre számítástechnikából: programozói tanfolyam érdeklődő gyermekeknek, mely szakmát adó tárgy. (Jelenleg is van ilyen jellegű oktatás az iskolában. Ezt szeretnénk folytatni.) Másik lehetőség az utolsó két év szabad fakultációs sávjából vett órák a számítástechnika iránt érdeklődő gyermeknek.

Testnevelésből a 8 osztályos gimnáziumban korosztályokra készítették el a programot, ez az első két évben átalakítás nélkül alkalmazható hatosztályos gimnáziumban is. Cél: a testedzést, mozgást kedvelő fiatalok nevelése. Ezt segítik az iskola által szervezett szabadidős programok, melyek részei a testnevelés oktatásunknak is: nyári evezőstrák (sportkörünk 10 db kenuval rendelkezik), rendszeresen szervezett gyalogtrák, sítanfolyamok.

Évfolyam	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Tantárgy/ osztály	I.	II.	III.	IV.	V	VI.	összesen
Magyar	5	4	4	4	4	4	25
Történelem	2	2	2	2	3	3	14
1. idegen nyelv	5	5	4	6	–	–	20
2. idegen nyelv	–	–	5	5	5	5	20
Matematika	5	4	3	3	3	3	21
Fizika	–	2	3	3	2	–	10
Kémia	2/0 **	2	2	2	–	–	7
Biológia *	0/2 **	2	2	2	–	–	7
Földrajz	3	2	2	–	–	–	7
Rajz + Kézművesség + Számítástechnika **	3	2	1	–	–	–	6
Művészettörténet	–	–	–	1	1	–	2
Ének	2	1	1	1	1	–	6
Testnevelés	3	3	2	2	2	2	14
Informatika	–	1	1	2	–	–	4
Fakultáció	–	–	–	–	10	10	20
Filozófia	–	–	–	–	–	2	2
Heti óraszám	30	30	31	31	32	30	

* Az I. és II. osztályban a rajzot és a kézművességet két csoportra osztva tanulják féléves váltásban. III. osztályban lép be a háztartástechnika. Ezt is csoportban tanulják féléves váltásban a rajz tantárggyal.

** A kémia és a biológia a természetismeret tárgy keretében kerül bevezetésre I. osztályban. Csoportban tanulják. Az osztály fele első félévben kémiát tanul, míg a másik fele ugyanekkor biológiát. Félévkor váltás van.

2. táblázat
A hatosztályos gimnázium óraelosztása

A 16-18 éves korosztály programja

A nyolcosztályos gimnázium VII.-VIII. osztálya és a hatosztályos gimnázium V-VI. osztálya.

Az utolsó két évben csak a kötelező érettségi tárgyakat és az áttekinthető, szintetizáló tárgyakat iktattuk be az óratervebe. Átlag heti 8-10 órában a diák a saját maga által választott 2 vagy 3 tárgyat tanulhatja, melyek egyetemi, főiskolai tanulását készítik elő, de szakmát adó tárgyakat is választhat.

Összefoglalva mindkét gimnáziumi koncepcióra igaz:

Minden tárgyból a kötelező törzsanyagot tartalmazó tantervet dolgoztunk ki.

Ez az átlagos érdeklődésű, nem kiemelkedő képességű gyermekek számára is jól elsajátítható tananyag, mely élesen elkülönül a tehetséggondozást szolgáló, speciális képzést nyújtó ismeretektől. Tehát a differenciálás révén minden, gimnáziumi tanulmányokra alkalmas gyermeknek szóló tanterven dolgoztunk. Az utolsó két év fakultációs rendszerű kidolgozásának több oka van:

– A merev kötelezőségeket, kényszert oldva, a legnagyobb hajtóerőt, a gyermek érdeklődését és a belőle származó energiákat hasznosítja.

– 16 éves korban a választás, a döntés felelősségét ismeri meg a gyermek. (A kényszer nem nevelhet felelősségre, ennek keretében a tanuló nem ismerheti meg a demokratizmust.)

– Az egyetemi tanulmányokra való felkészítést maximálisan biztosítja. Ez pedig a gimnázium alapvető feladata.

– Természetes módon lehetőséget ad a differenciált foglalkozásra, a tehetséges gyermek nagyobb tudást sajátít el.

– Szakmát adó tárgy elsajátítására is fordíthatja a heti 10 órát a VII., VIII. osztályos gimnazista. (Pl. operátor, laboráns, idegenvezető stb.)

Célunk, hogy a tanulóink boldoguljanak az életben, s e cél elérésében az utolsó két év különös jelentőségű.

Az osztályfőnöki órák esetében is közös a hat- és nyolcosztályos tanterv. Az első években van órarendbe iktatott osztályfőnöki óra. Későbbiekben havonta egy osztályfőnöki délutánt tervezünk. Így klubszerű formában alakul ki a párbeszéd az osztályfőnök és a diákok között. Ki kell alakítanunk azokat az erkölcsi normákat és kulturális igényeket tanítványainkban, melyek nélkül lehetetlen emberül élni a XX–XXI. század fordulóján Európában.

Diákjainknak az utolsó két évben saját maguk által választott közösségi munkát kell vállalniuk. (Pl. rendszeres segítség a Vakok Intézetében, vagy alsós tanító mellett asszisztensi munka, az iskolai adminisztrációban történő segítség stb.) Majd a VIII. illetve VI. osztály végén dolgozatban foglalják össze, hogy a végzett közösségi munkájuk milyen módon formálta, gazdagította személyiségüket.

Mindegyik korosztályban rendkívül fontosnak érezzük a közös nyári programokat és a külföldi diákcsereket. Utóbbiak esetében a nyelvtanuláson kívül a kapcsolat lényeges eleme más népek szokásainak megismerése, ahhoz való alkalmazkodni tudás, annak elfogadása. Testvériskoláink vannak Franciaországban (Die), Angliában (Nottingham), Németországban (Neumünster), Hollandiában (Delden), Izraelben (Kyriat-Tivon)

Már három éve nyaranta szervezünk anyanyelvi tábort kárpátaljai magyar gyermekeknek. Erre a célra egy alapítványt is létrehoztunk, ennek vagyonából fedezzük a költségeket, mivel az ideutazó 25 gyermek és 3 tanár számára a tábor ingyenes. Magyar nyelvet, történelmet, ének-zenét tanulhatnak a kárpátaljai magyar gyermekek, valamint hazánk szép helyeire igyekszünk elvinni őket.

Ezekon kívül nyaranta 10-12 féle tábor várja diákjainkat (vízi- és yalognótúra, szociológia és szociográfiai táborok, a visegrádi régéztábor, könyvtáróstábor, matematikus, kórustábor, kézműves táborok minden korosztálynak).

A táborok egymás segítése, a közösségi lét érzékelése, az esti beszélgetések, viták felejthetetlen élmények a gyermek számára, valamint a harmonikus tanár-diák kapcsolat kialakításában is rendkívül fontosak.

Az iskolánkban folyó kísérlet nyilvánossága

A kisgimnáziumi órákat nagy érdeklődéssel látogatták a tanárjelöltek, a végzős egyetemisták és főiskolások egyaránt. Rajtuk kívül az ország legkülönbözőbb részeiből (Nyíregyházától Sopronig) járnak hospitálni tanárok.

Eddig negyven iskola vette át bevezetésre tanterveinket.

Órák után a szaktanárok megbeszélhették tapasztalataikat, problémáikat. Tartottunk összejövetelt magyart, társadalmi ismereteket és természetismeretet, matematikát, kézművészetet, angolt tanító kollégáknak. Szerencsére jövőre már több osztályunk lesz, így jobban megoszlanak a látogatók az egyes osztályok között.

Örömmel írok le, hogy kollégáim rendkívül nyitottak és segítőkészek, bár az óraelemzések, a tanácsadás nem kevés fáradtsággal járnak.

Külön kell szólnom a tankönyvírásról, sokszorosításról, mely rendkívül pénzigényes és igen nagy teher vállunkon. Eddig minden tárgyhoz időre elkészült a szükséges könyv és szöveggyűjtemény.